

Sammanfattande samrådsredogörelse

Tunnelbana till Älvsjö, spårlinje och stationer

2025-05-05

Titel: Sammanfattande samrådsredogörelse

Författare: Merete Boland, Jenny Rosén

Projektledare: Kajsa Nilsson, förvaltning för utbyggd tunnelbana (FUT)

Bilder & illustrationer: Region Stockholm om inget annat anges

Dokumentid: 7100-PA-22-00009

Diarienummer: FUT 2024-0980

Utgivningsdatum: 2025-05-05

Distributör: Region Stockholm, förvaltning för utbyggd tunnelbana

Box 454 36, 104 31 Stockholm. Tel: 08 123 100 00.

E-post: registrator.fut@regionstockholm.se

Innehållsförteckning

1	Inledning	4
1.1	Läsanvisning	4
2	Samrådsprocessen.....	5
2.1	Samråd med allmänheten.....	5
2.1.1	Samrådsperioden 2 november till 6 december år 2020	6
2.1.2	Samrådsperioden 2 juni till 30 juni år 2021.....	6
2.1.3	Samrådsperioden 1 juni till 29 juni år 2022.....	7
2.1.4	Samrådsperioden 21 februari till 21 mars år 2023	8
2.1.5	Samrådsperioden 15 november till 12 december år 2023	9
2.1.6	Samrådsperioden 22 maj- 19 juni år 2024.....	10
2.2	Samråd med statliga, regionala och kommunala myndigheter	12
2.2.1	Länsstyrelsen	12
2.2.2	Stockholms stad	12
2.2.3	Storstockholms brandförsvaret (SSBF)	13
2.2.4	Tillsyns- och sektorsansvariga myndigheter.....	13
2.2.5	Trafikförvaltningen i Region Stockholm.....	13
2.2.6	Trafikverket.....	13
2.3	Fastighetsägare och tomträttshavare.....	14
2.3.1	Citycon.....	14
2.3.2	Familjebostäder	14
2.3.3	Locum	14
2.3.4	Mässfastigheter AB	14
2.3.5	Wästbygg AB	15
2.3.6	St1.....	15
2.3.7	Svenska bostäder.....	15
2.4	Bostadsrättsföreningar	15
2.4.1	Brf Liljeholmsterrassen	15
2.4.2	Brf Grycken	15
2.4.3	Brf Iskristallen	15
2.4.4	Brf Spinnsidan	16
2.4.5	Brf Svärdssidan	16
2.4.6	Brf Våmbstjärnan, Brf Staertesjoen, Brf Hallaren, Brf Värmel	16
2.5	Skolor och övriga verksamheter	16
2.5.1	Älvsjö AIK.....	16
2.5.2	Heleneborgs Båtklubb och Långholmens husbilscamping	16
2.5.3	Uppökande samråd	16

1 Inledning

En ny tunnelbanelinje mellan Fridhemsplan och Älvsjö binder ihop centrala och södra Stockholm. Det gör att 48 500 nya bostäder med hållbara kommunikationer kan byggas. Linjen ger nya resmöjligheter med smidiga bytespunkter till annan kollektivtrafik samtidigt som T-centralen och Röd linje avlastas. Den nya linjen utformas fristående från övriga linjer och med en egen depå samt ny teknik. Vid stationerna skapas bytespunkter där olika trafikslag knyts samman. På flera ställen utmed linjen pågår stadsutveckling.

Planeringen av en ny tunnelbanelinje till Älvsjö har pågått sedan år 2020. Mellan år 2020 och 2022 pågick ett utredningsarbete av möjliga sträckningar och stationer. I december år 2021 föreslog Region Stockholm att linjen får stationerna: Fridhemsplan, Liljeholmen, Årstaberget, Årstafältet, Östberga och Älvsjö. Station Östberga har fått stationsnamn Östbergahöjden. I maj år 2023 beslutades att tunnelbanelinjen blir Gul linje. Utredningsarbete om en ny depå kopplad till den nya linjen pågick i stort under 2023. Region Stockholm förordade i februari 2024 att en ny depå lokaliseras till Älvsjö industriområde. Byggtiden för en depå bedöms till cirka fyra till fem år.

Byggstart planeras till år 2025 under förutsättning att nödvändiga tillstånd är klara och byggtiden för spårlinje och stationer beräknas vara nio år.

1.1 Läsanvisning

Denna samrådsredogörelse sammanfattar hur samrådsprocessen, som består av flera olika aktiviteter, har genomförts och vad som avhandlats under samrådsprocessen för tunnelbanan från Fridhemsplan till Älvsjö. Processen inleddes hösten 2020 och omfattar synpunkter inkomna sedan dess. Samråd för ansökan om tillstånd för vattenverksamhet enligt 11 kap. miljöbalken har samordnats med samråd för järnvägsplan, spårlinje och stationer samt för depå. Genom så kallat samordnat planförfarande kan järnvägsplanernas samråd också tillgodoräknas kommunernas planprocess enligt Plan- och bygglagen.

Samrådsredogörelsen redovisar den löpande dialog som Regionen haft med berörda aktörer, samrådsmöten och synpunkter som kommit in till projektet via webbenkät, post, e-post och från samrådsmöten. Bilagorna som redogör för tidigare genomförda samråd revideras inte innehållsmässigt trots att projektet kommit längre än det utredningsläge det befann sig i då de publicerades.

Genomförandet av de specifika samrådsperioderna samt mötesserier som genomförts löpande sammanfattas i avsnitt 2. I Bilaga 1-6 redogörs för de synpunkter som inkommit under de samrådsperioder som hållits med allmänheten, organisationer och myndigheter.

I Bilaga 1-6 redovisas synpunkterna efter synpunktslämnare. Till en början redovisas synpunkter från statliga myndigheter, kommuner, organisationer och särskilt berörda (företag/fastighetsägare). Sedan följer synpunkter från bostadsrättsföreningar och från allmänheten. Syftet med samrådsredogörelsen är att sammanfatta och bemöta de synpunkter som kommit in. De fullständiga yttrandena och synpunkterna samt anteckningar och protokoll från samrådsmöten är diarieförda och kommer att fortsatt diarieföras. I bilagor finns mer information om underlag, öppna hus samt diarienummer.

2 Samrådsprocessen

Samråd har genomförts för två lokaliseringsutredningar och två järnvägsplaner, en vardera för spårlinjen och stationerna samt depå. Dessutom har samråd genomförts för en gemensam miljöprovning för hela projektet det vill säga både spårlinje och stationer samt depå.

Syftet med samråd är att informera om projektet och inhämta information och synpunkter från de som berörs av projektet. Samråd är en kontinuerlig del av tillståndsprocessen. Särskilda samrådsinsatser görs i olika perioder där information om viktiga skeden och utvecklingssteg ges till myndigheter, organisationer, företag och allmänheten. Samråden har omfattat både tillståndsprovning för vattenverksamhet enligt miljöbalken och samråd för järnvägsplan. Stockholm stads arbete med att ta fram detaljplaner sker genom ett samordnat planförfarande. Följande samråd har genomförts inom projektet:

- Samråd gällande lokaliseringsutredning, perioden 2 november till 6 december år 2020.
- Samråd gällande lokaliseringsutredning, perioden 2 juni till 30 juni år 2021.
- Samråd gällande lokalisering av stationslägen och stationsuppgångar, perioden 1 juni till 29 juni år 2022.
- Samråd gällande arbetsområden, arbetstunnlar och lokalisering av depå, perioden 21 februari till 21 mars år 2023.
- Samråd gällande järnvägsplanen för spårlinje och stationer, tillhörande detaljplan för tunnelbanan och tillståndsansökan enligt miljöbalken, perioden 15 november till 12 december år 2023.
- Samråd gällande järnvägsplanerna för spårlinje och stationer samt depå, tillhörande detaljplaner för tunnelbanan och tillståndsansökan enligt miljöbalken, perioden 22 maj till 19 juni år 2024
- Löpande samrådsmöten med särskilt berörda myndigheter

Samråd har också skett löpande genom möten och omfattande skriftväxling. Nedan redogörs kortfattat för samrådsserier med allmänheten, myndigheter, organisationer och intressenter. För mer information om samrådets omfattning se avsnitt 2.1 till 2.5.

Regionen har bedömt att projektet antas medföra betydande miljöpåverkan inom ramen för miljöprovningen och meddelade Länsstyrelsen den 16 december 2022. Av denna anledning har ett undersökningsråd inte genomförts.

2.1 Samråd med allmänheten

Samrådsmöten med allmänheten genomfördes under lokaliseringsutredningen digitalt med anledning av den dåvarande covid-pandemin. Därefter har det i den fortsatta samrådsprocessen hållits fysiska samrådsmöten i form av öppna hus i Fridhemsplan, Liljeholmen, Östberga och Älvsjö med syfte att informera om projektet. På de öppna husen fanns det möjlighet att ta del av samrådsmaterialet, ställa frågor och lämna synpunkter. Det har också varit möjligt att lämna synpunkter via en samrådsportal på Region Stockholms hemsida, på sociala medier samt via brev och e-post.

Utredningsområdet för grundvatten har under utredningsprocessens gång förändrats baserat på fördjupad kunskap om området. Detta innebär att utredningsområdet har sett olika ut för samråden om lokaliseringsutredning 2020-2021 och samrådet hösten 2023 och framåt, se Figur 1 respektive Figur 3 nedan. De handlingar som omfattas av respektive samrådsperiod har funnits

tillgängliga vid de öppna husen och har även funnits att tillgå på Region Stockholms hemsida, Tekniska nämndhuset samt kontoret för Förvaltning för utbyggd tunnelbana.

2.1.1 Samrådsperioden 2 november till 6 december år 2020

Samrådet under perioden 2 november till 6 december år 2020 var gällande lokaliseringsutredning och syftade till att informera om den tunnelbaneutbyggnad som planeras, ge information om utredningsarbetet och få in synpunkter inför val av lokalisering.

De handlingar som omfattas av samrådsperioden var:

- Samrådsunderlag

Ett enklare utskick med information om samrådet skickades till boende och verksamheter inom utredningsområdet, se Figur 1, och delar av angränsande närområde. Samrådet kungjordes i Post- och Inrikes Tidningar, tidningen Mitt i samt på Regionens hemsida. Samrådet annonserades även i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Utskicket gick även till berörda myndigheter och organisationer.

Totalt inkom cirka 110 synpunkter från myndigheter, organisationer, allmänhet och olika intressegrupper. Synpunkterna behandlade främst de övergripande förslag på olika stationslägen och sträckningar inom det utredningsområde som presenterades i samrådet.

2.1.2 Samrådsperioden 2 juni till 30 juni år 2021

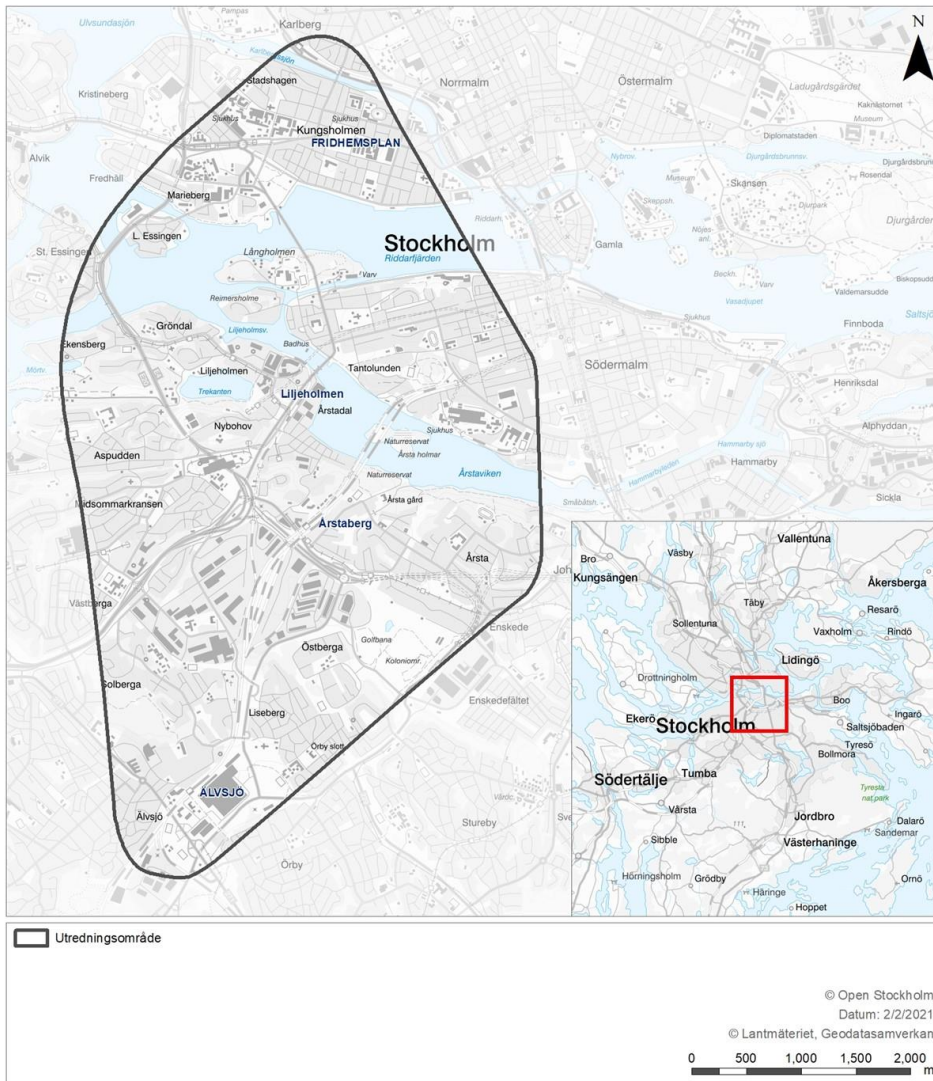
Även samrådet under perioden 2 juni till 30 juni år 2021 var gällande lokaliseringsutredning. Det andra samrådet om lokaliseringsutredning genomfördes i samma syfte som ovanstående och genomfördes, av samma orsak, digitalt under perioden 2 juni till 30 juni 2021. Under denna samrådsperiod genomfördes tre digitala samrådsmöten: den 15 juni, 17 juni och 21 juni 2021. Under samma period pågick även samråd om projektet antas medföra betydande miljöpåverkan med avseende på järnvägsplanen för spårlinje och stationer.

De handlingar som omfattas av samrådsperioden var:

- Samrådsbroschyr
- Samrådsunderlag inför beslut om betydande miljöpåverkan
- Samrådsunderlag PM Valda och bortvalda korridorer

Ett enklare utskicka med information om samrådet skickades till boende och verksamheter inom utredningsområdet, se Figur 1, och delar av angränsande närområde. Samrådet kungjordes i Post- och Inrikes Tidningar, tidningen Mitt i samt på Regionens hemsida. Samrådet annonserades även i Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet. Utskicket gick även till berörda myndigheter och organisationer.

Cirka 350 synpunkter inkom, varav de flesta gällde de föreslagna utredningsalternativen, men även de bortvalda alternativen fick uppmärksamhet. Flera synpunkter berörde även de föreslagna stationslägena samt alternativa lägen för stationerna. Ett mindre antal synpunkter handlade om stationsutformningen. Andra synpunkter fokuserade på fortsatt arbete, bygg- och driftskedet, samt miljöpåverkan och eventuella störningar.

Figur 1. Utredningsområdet för tunnelbana mellan Fridhemsplan och Älvsjö.

2.1.3 Samrådsperioden 1 juni till 29 juni år 2022

Samrådet under perioden 1 juni till 29 juni år 2022 omfattade lokalisering av stationslägen och stationsuppgångar, och syftade till att samla in kunskap och synpunkter om stationslägena och var uppgångarna ska placeras. Två öppna hus har hållits under samrådsperioden. Dessa ägde rum den 14 juni 2022 på tunnelbanestationen vid Liljeholmstorget och den 16 juni 2022 på kulturhuset i Östberga.

De handlingar som omfattas av samrådsperioden var:

- Samråd placering av stationsuppgångar

Ett utskick med information om samrådet skickades till berörda fastigheter inom avgränsade områden för stationsuppgångarna som ingick i samrådet, samt till berörda myndigheter och organisationer. Samrådet kungjordes i Post- och Inrikes Tidningar, tidningen Mitt i samt på Regionens hemsida. Samrådet annonserades även i Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet och på sociala medier.

Totalt inkom cirka 160 synpunkter från myndigheter, organisationer, allmänhet och olika intressegrupper, synpunkterna behandlade främst lokalisering av stationer och stationsentréer,

men även påverkan på människor och närområdet i och med byggnationen av tunnelbanan. Utöver detta kom många synpunkter om alternativa linjedragningar och förlängd linjedragning in, dessa hanterades dock inte under detta samråd då frågan hade behandlats i tidigare lokaliseringsutredningar.

2.1.4 Samrådsperioden 21 februari till 21 mars år 2023

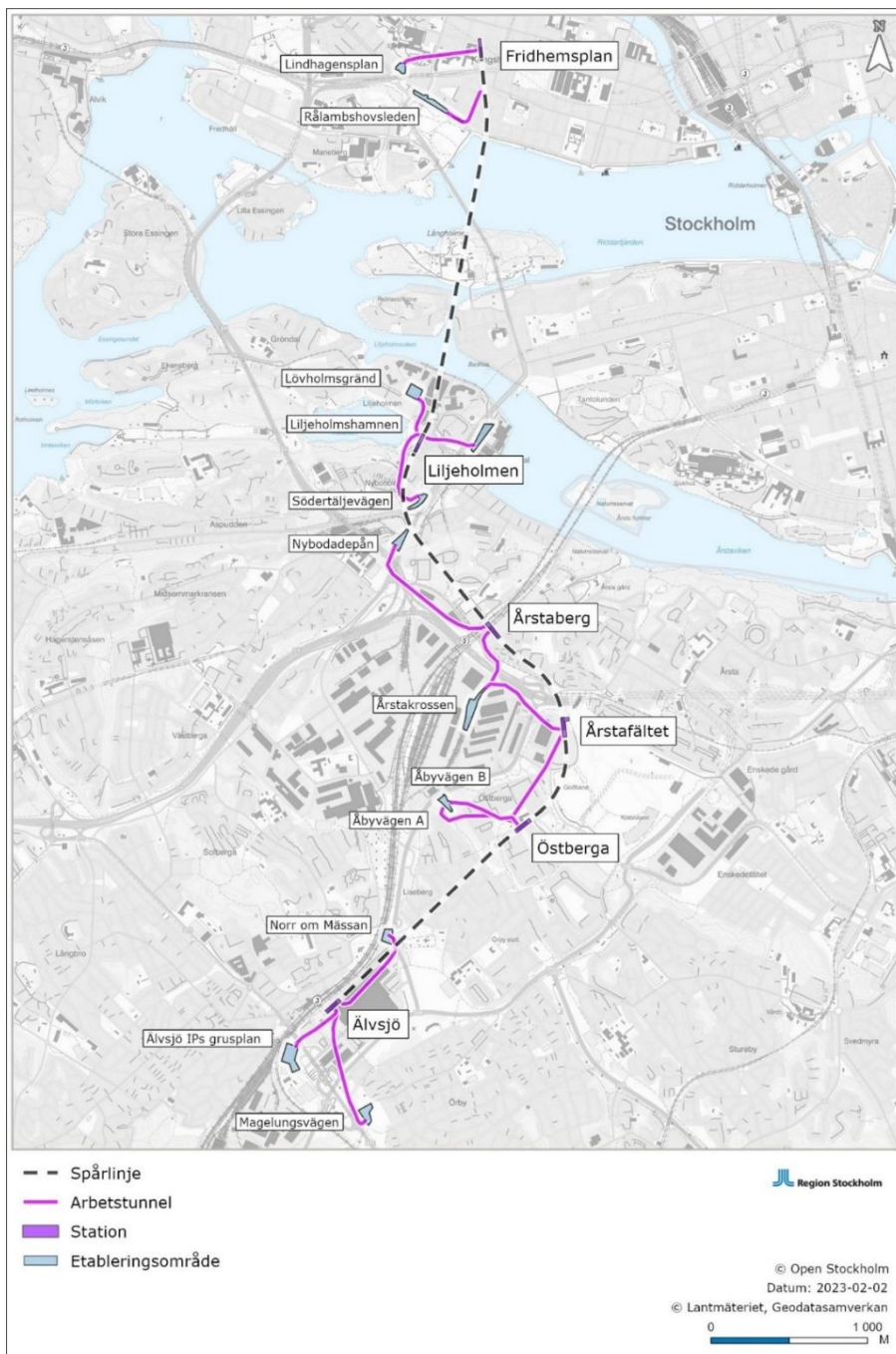
Under perioden 21 februari till 21 mars år 2023 hölls samrådet om arbetsområden, arbetstunnlar och depå. Under samrådet presenterades olika alternativ för arbetstunnlar med tillhörande etableringsytor, se Figur 2. Tre öppna hus har hållits under samrådsperioden. Dessa ägde rum den 8 mars 2023 på Stadsarkivet i Liljeholmen, den 9 mars 2023 på Johan Skytteskolan i Älvsjö och den 15 mars 2023 på Kungsholmens bibliotek i Fridhemsplan.

De handlingar som omfattas av samrådsperioden var:

- Samråd arbetsområden, arbetstunnlar och depålokalisering

Samrådsgruppen för samrådet bestod av de som ansågs bli berörda, det vill säga boende och verksamheter 150 meter från tunnelbanelinjen, etableringsområden och arbetstunnlarna i vardera riktningen. Brev med information skickades till alla inom det berörda området. Samrådet kungjordes i Post- och Inrikes Tidningar, tidningen Mitt i samt på Regionens hemsida. Samrådet annonserades även genom anslag i kollektivtrafiken och på sociala medier.

Under detta samråd inkom cirka 275 synpunkter. En stor del av synpunkterna behandlade lokaliseringen av arbetstunnlar och arbetsytor, framför allt arbetstunnlar och etableringsytorna utmed Rålambshovsleden och vid Älvsjö IP. Även depåns lokalisering behandlades. Vidare var det människor som var oroliga för buller och vibrationer under byggtiden samt påverkan på kultur- och naturmiljön.

Figur 2. De planerade stationerna med studerade arbetstunnlar och tillhörande etableringsytor. Kartan visar olika alternativ vid varje station.

2.1.5 Samrådsperioden 15 november till 12 december år 2023

Samråden under perioden 15 november till 12 december 2023 omfattade planprocessen för järnvägsplan för spårlinje, tillhörande detaljplan för tunnelbanan och tillståndsprövning för vattenverksamhet enligt miljöbalken. Under samrådsperioden hölls tre öppna hus: i Liljeholmen ilokal Lustikulla den 23 november 2023. I Stockholmsmässan i Älvsjö den 28 november 2023 och i Fridhemsplan på Sverigefinska skolan den 30 november 2023. De handlingar som omfattades av samrådsperioden var:

- Samrådsfolder
- Preliminär planbeskrivning järnvägsplan
- Preliminär miljökonsekvensbeskrivning järnvägsplan

- Gestaltningsprogram järnvägsplan
- Samrådsunderlag miljöprövning
- PM arbets- och servicetunnel Fridhemsplan
- Samrådsredogörelser från samråd om lokaliseringsutredning, placering av stationsuppgångar samt arbetsområden, arbetstunnlar och depålokalisering.
- Samrådskartor

Samrådskretsen för samrådsperioden utgjordes av boende och verksamheter inom utredningsområdet (se Figur 3) för grundvattenpåverkan samt fastighetsägare inom 50 meter från samrådsförslagets markanspråk och informerades om samrådet via brev. Samrådet kungjordes i Post- och Inrikes Tidningar, tidningen Mitt i samt på Regionens hemsida. Samrådet annonserades även i Dagens Nyheter, Bättre Stadsdel, på anslag i kollektivtrafiken samt på sociala medier.

Under samrådet inkom totalt cirka 1000 synpunkter. En stor del av synpunkterna rörde lokaliseringen av arbetstunnlar och etableringsytor, med fortsatt många synpunkter avseende ytorna vid Rålabshovsleden, Liljeholmen och Älvsjö. Fortsatt är många positiva till utbyggnaden av tunnelbanan men oroliga över att störas av buller under byggtiden.

2.1.6 Samrådsperioden 22 maj- 19 juni år 2024

Samrådsperioden 22 maj till 19 juni 2024 omfattade planprocessen för järnvägsplan för spårlinje och stationer samt depå och tillståndsprövning för vattenverksamhet enligt miljöbalken. Under samrådsperioden hölls fyra öppna hus: 29 maj 2024 på Sverigefinska skolan i Fridhemsplan, 30 maj 2024 på Stockholmsmässan i Älvsjö, 3 juni 2024 på Östberga kulturhus i Östberga och 10 juni 2024 på Bibliotekslabbet i Liljeholmen. De handlingar som omfattas av samrådsperioden var gemensamt för spårlinje och stationer samt depå var:

- Samrådsfolder
- Preliminär miljökonsekvensbeskrivning
- Samrådsredogörelser från samråd om lokaliseringsutredning, placering av stationsuppgångar samt arbetsområden, arbetstunnlar och depålokalisering
- Samrådsredogörelse, sammanställning och kommentarer av inkommande synpunkter från samrådet i november-december 2023

De handlingar som omfattades av samrådsperioden och specifikt för samråden om Järnvägsplan spårlinje och stationer:

- Plankartor med bilagor
- Preliminär planbeskrivning järnvägsplan med bilaga
- PM arbets- och servicetunnel Fridhemsplan
- Preliminär miljökonsekvensbeskrivning järnvägsplan
- Gestaltningsprogram järnvägsplan
- Preliminär social konsekvensanalys

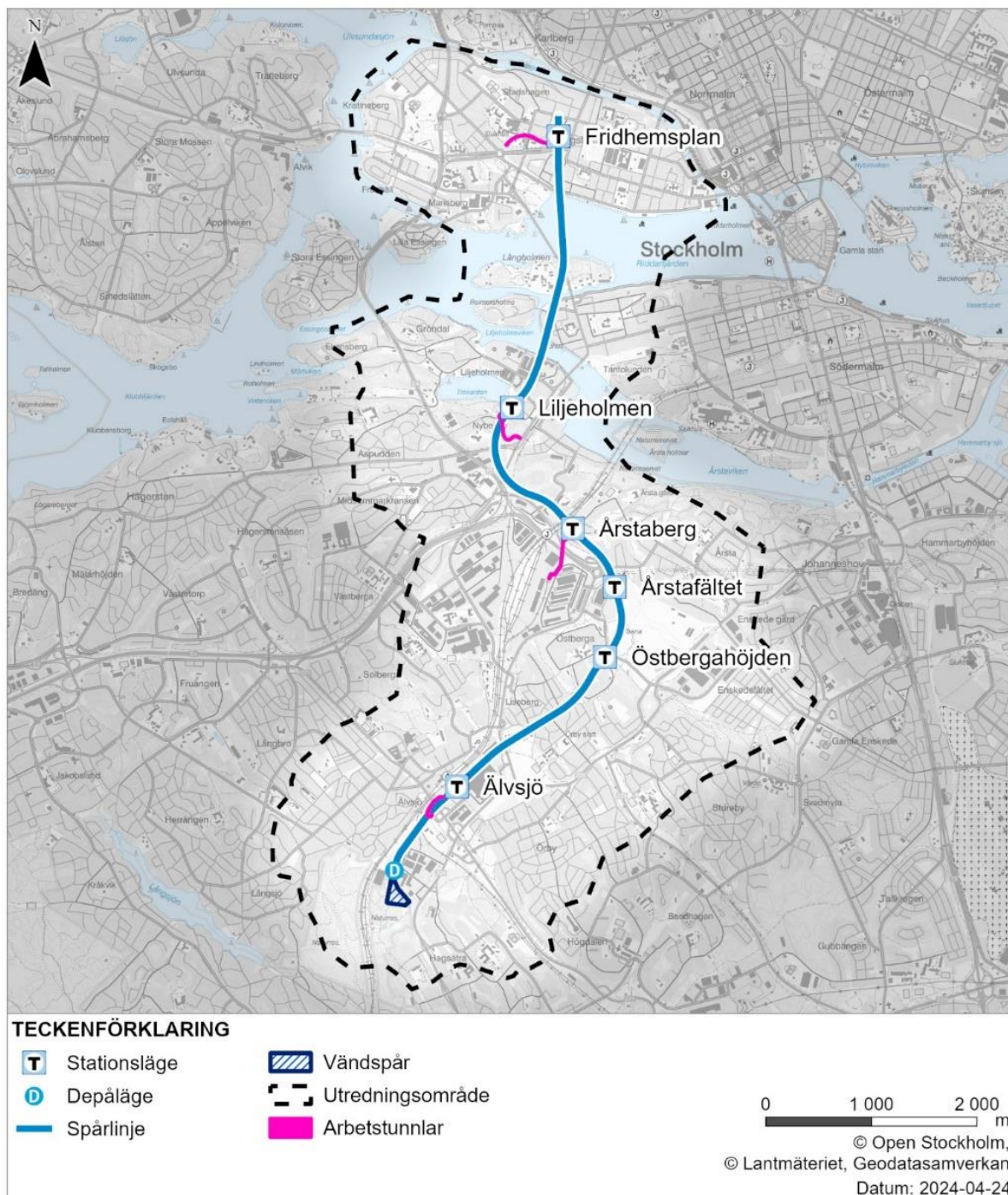
De handlingar som omfattades av samrådsperioden och specifikt för samråden om Järnvägsplan depå var:

- Plankartor
- Samrådsvara
- Preliminär planbeskrivning järnvägsplan
- Preliminär miljökonsekvensbeskrivning järnvägsplan

Samrådskretsen för samrådsperioden utgjordes av boende och verksamheter inom utredningsområdet (se Figur 3) för grundvattenpåverkan samt fastighetsägare inom 50 meter från samrådsförslagets markanspråk och informerades om samrådet via brev. Samrådet kungjordes i

Post- och Inrikes Tidningar, tidningen Mitt i samt på Regionens hemsida. Samrådet annonserades även i Dagens Nyheter, Bättre Stadsdel, på anslag i kollektivtrafiken samt på sociala medier.

Under samrådsperioden inkom totalt cirka 300 synpunkter. En stor del av synpunkterna rörde fortfarande markanspråken, med särskilt fokus på Trekantsparken samt Lindhagensplan. Dessutom lyftes frågor om bullerstörningar längs hela linjen under byggskedet. Projektets påverkan på grundvattennivåerna och bergvärmeanläggningar belystes också.

Figur 3. Planerad tunnelbana med utredningsområde för grundvatten.

2.2 Samråd med statliga, regionala och kommunala myndigheter

Inbjudan till samrådet och information om projektet har skickats till myndigheter, organisationer och intressenter. Utöver detta har samrådsmöten hållits med parter som varit särskilt berörda av specifika frågeställningar. Nedan redovisas översiktligt de samråd som har hållits. Projektet besvarar löpande frågor via mail eller telefon. Uppsökande samrådsaktiviteter har också genomförts där möten skett med olika intressegrupper och synpunkter har då lämnats in. Detta har kortfattat sammanfattats nedan.

2.2.1 Länsstyrelsen

Möten hålls kontinuerligt med Länsstyrelsen om projektet och initierades i samband med lokaliseringsutredning. Möten har behandlat både järnvägsplan och miljökonsekvensbeskrivning för spårlinje och stationer samt för ny depå. I samrådsmöten har alla miljöaspekter diskuterats. Det har även genomförts en löpande mötesserie med Länsstyrelsen och Stockholm stad gällande miljöprövningen. I denna samrådsserie har ett flertal miljöaspekter gällande grundvatten och byggstörningar, så kallade miljöfarlig verksamhet, diskuterats vilka sedan hanterats inom miljökonsekvensbeskrivningen och underlagsutredningar. Avgränsningssamråd har genomförts både för järnvägsplanernas och miljöprövningens miljökonsekvensbeskrivningar.

Mötesserierna har kommit att bland annat inkludera presentationer och diskussioner av de två järnvägsplanernas lokaliseringsutredning, avgränsning av miljökonsekvensbeskrivningarna samt de miljöaspekter som bedömts särskilt viktiga att samråda om. Samråden med Länsstyrelsen har, när det varit möjligt, hållits gemensamt för spårlinje och stationer samt depå. I vissa fall har samrådsmöten även genomförts samordnat med miljöprövning. Stockholm stad har även deltagit på dessa samrådsmöten.

För projektet har pågående utredningar, beräkningar och inventeringar för de olika miljöaspekterna presenterats löpande. För spårlinje och stationer har frågor kopplat till naturmiljö, genomförda naturvärdesinventeringar, hantering av artskydd, biotopskydd samt strandskydd diskuterats på flertal möten. Även buller, stomljud, vibrationer, luftkvalitet inomhus och utomhus, klimatanpassning och översvämning, vattenhantering, kulturmiljö, riksintressen, olycksrisk samt brand och utrymning har varit aspekter som tagits upp löpande under projektet.

Utöver ovanstående punkter har projektet löpande presenterat anläggningens utformning vilken har reviderats under projektets framskridande. Inför samråd med allmänheten har även Länsstyrelsen informerats om dessa.

2.2.2 Stockholms stad

Flera mötesserier med Stockholms stad har hållits både i form av arbetsgruppsmöten och i form av planmöten. Inför samråd med allmänheten har även frågor om de öppna husen och informationsutskick diskuterats på arbetsgruppsmötena.

Planfrågor har kontinuerlig diskuterats i en mötesserie med mer frekventa möten. Mötesserien hanterar tillsammans med arbetsgruppsmöten även frågeställningar som uppkommer inom ramarna för det samordnade planförandet mellan järnvägsplan och kommunernas detaljplaner, exempelvis omfattning, innehåll och gränssnitt i järnvägsplanbeskrivning, samråd och miljökonsekvensbeskrivning.

Frågor om organisation, planläggningsstrategi, lokaliseringsutredning och olika alternativa sträckningar för tunnelbanan har också diskuterats. Flera övergripande utformningsfrågor har diskuterats löpande och omfattar utredning och lokalisering av stations- och entrélagén, ovanjordsanläggningar, arbetstunnellägen samt möjliga etableringsområden. Gestaltning av

stationer och ventilationsanläggningar har också varit återkommande viktiga frågor i utformningen av anläggningen.

Naturmiljöfrågor har uppmärksammats, då bland annat värdefulla naturmiljöområden berörs av tunnelbanans markanspråk. Anläggningen har anpassats för att i möjligaste mån undvika att göra intrång i värdefulla områden. Fortsatt dialog sker för att skydda värdefull naturmiljö under byggtiden.

Gällande ovanjordsanläggningar har flera alternativ till placering och utformning av bland annat teknikbyggnaden på Långholmen diskuterats: Fokus på mötena har bland annat varit gestaltning då valt läge på Långholmen innebär att teknikbyggnaden placeras i ett känsligt område med värdefull natur- och kulturmiljö.

Skyfall har också varit en viktig fråga i arbetsgruppen och åtgärder för att minska påverkan vid skyfall har diskuterats.

2.2.3 Storstockholms brandförsvaret (SSBF)

Flera möten har hållits med Storstockholms brandförsvaret. Inledningsvis presenterade Region Stockholm ett säkerhetskoncept och tankar kring stationsutformning. Vidare redovisades hur Regionen planerar att arbeta med säkerhets- och riskfrågorna i projektet. Samverkan mellan Regionen och SSBF har skett under hela planläggningsprocessen och kommer fortsatt att ske under projekteringstiden.

2.2.4 Tillsyns- och sektorsansvariga myndigheter

Myndigheter har delgivit underlag och möjlighet att inkomma med synpunkter under samrådsperioderna. Vid sidan av detta har Regionen också hållit specifika samrådsmöten med de myndigheter som är särskilt berörda, som tillsynsmyndigheter, kommun eller sektorsansvariga myndigheter, av utbyggnaden av tunnelbanan. Länsstyrelsen Stockholm och Miljöförvaltningen Stockholms stad är tillsynsmyndigheter. Sektorsansvariga myndigheter som har varit med på utvalda möten som de varit berörda av är bland annat Statens geologiska institut (SGI), Sveriges geologiska undersökning (SGU) och Naturvårdsverket. Riksantikvarieämbetet har varit inbjudna till samrådsmöten om kulturmiljö. Dessutom har även olika fackförvaltningar, som Exploateringskontoret, Stadsbyggnadskontoret samt Kulturförvaltningen, och kommunala bolag inom Stockholms stad som Stockholm Vatten och Avfall (SVOA), deltagit på möten som de varit berörda av.

Samrådsmötena har hållits mellan 2021 och 2024 och haft olika teman som lokalisering, samrådsplanering, byggmetoder och omgivningspåverkan, brand och utrymning, grundvattenpåverkan och skadeförebyggande åtgärder, luftkvalitet under byggskedet, masshantering, MKN och utsläpp till vatten, kulturmiljö och vibrationer, kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och fornlämningar, strandskydd, biotopskydd och kumulativa effekter, buller och stomljud samt villkorsutformning.

2.2.5 Trafikförvaltningen i Region Stockholm

Förvaltningen för utbyggd tunnelbana samverkar med Trafikförvaltningen genom olika mötesforum. Mötena hanterar anläggningens lokalisering och utformning, intrång i befintliga anläggningar, konst, miljöfrågor, gränssnitt och överlämning.

2.2.6 Trafikverket

Arbets- och temamöten har hållits löpande med Trafikverket sedan hösten 2020 i syfte att samordna och kommunicera behov mellan Trafikverket och tunnelbaneutbyggnaden. Projektet har en utpekad kontaktperson som är strategisk planerare på Trafikverket och har samordningsansvar för samtliga gemensamma frågor.

På mötena har Regionen och Trafikverket behandlat frågor om lokalisering av tunnelbaneanläggningen i relation till Trafikverkets anläggningar, försiktighets och skyddsåtgärder på Trafikverkets angränsade anläggningar med anledning av tunnelbanans byggtid, kontrollprogram avseende grundvattenpåverkan, permanent intrång i Trafikverkets stickspår och upplagsyta i Älvsjö industriområde, Trafikverkets befintliga arrenden och Regionens tillfälliga och permanenta markanspråk på Trafikverkets mark.

Under våren 2023 informerades Trafikverket om pågående arbete med lokaliseringsutredning för en ny depå via de arbetsgruppsmöten som hållits med Trafikverket regelbundet.

2.3 Fastighetsägare och tomträttshavare

Syftet med Regionens möten med fastighetsägare har varit att informera om projektets framdrift och om möjligt ta hänsyn till eventuella krav och önskemål.

2.3.1 Citycon

Citycon är tomträttshavare till fastigheterna Stubinen 2 och Stubinen 4 och äger Liljeholmens centrum som de avser att utveckla med bland annat nya bostäder samt kontor.

Möten har genomförts med syfte att diskutera gränssnittet mellan Regionen och Citycon samt utformning och genomförande av respektive projekt.

2.3.2 Familjebostäder

Familjebostäder är fastighetsägare till Årsta 1:7 samt tomträttshavare till Marman 2, Marman 6 och Marman 7 i Årstaberget. Dessa fastigheter avser Familjebostäder utveckla bland annat med nya bostäder. Inom Marman 7, Marman 10, Årsta 1:1 och Årsta 1:7 avser Regionen bygga station Årstaberget. Samordningsmöten har genomförts. På dessa möten har bland annat gränssnittet mellan Regionen och Familjebostäder samt utformning och genomförande av respektive projekt diskuterats.

2.3.3 Locum

Locum är fastighetsägare till Gångaren 12 på Kungsholmen.

Möten med Locum har genomförts i samband med att Regionen undersökte alternativ gällande placering av arbetstunnel Fridhemsplan. Omgivningspåverkan och byggskede diskuterades. Även Locums planer på att bygga ut S:t Görans sjukhus diskuterades. Efter att alternativ Lindhagensplan har föreslagits för arbetstunneln har flera möten med Locum hållits för att diskutera påverkan på Locum mer i detalj.

2.3.4 Mässfastigheter AB

Stockholmsmässan är tomträttshavare till Mässhallen 1 och Sjöbotten 2 samt lagfaren ägare till Älvsjö gård 1 i Älvsjö. Inom fastigheten Mässhallen 1 bedriver Mässfastigheter mässverksamhet. Platsen där mässanläggningen ligger i dag planeras för en ny stadsdel i Älvsjö och mässverksamheten kan komma att flytta till en annan plats innan gula linjen driftsätts.

Samråd har ägt rum tillsammans med Mässfastigheter AB där bakgrund för tunnelbanan till Älvsjö, övergripande om planprocessen samt preliminära tillfälliga och permanenta markbehov presenterats. Även omgivningspåverkan och byggskede har diskuterats. Regionen har även träffat Mässfastigheters hyresgäst Mässrestauranger AB i syfte att informera och få information om restaurangverksamheten.

Vidare har dialog skett med S:t Erik Markutveckling AB som avses ta över Mässfastigheters fastighet och tomträtter i Älvsjö.

2.3.5 Wästbygg AB

Wästbygg har anvisats mark inom den framtida fastigheten Kultsjön 1. Samordningsmöten har genomförts. På dessa möten har bland annat gränssnittet mellan Regionen och Wästbygg samt utformning och genomförande av respektive projekt diskuterats.

2.3.6 St1

St1 är tomträttsägare till Gångaren 7 vid Lindhagensplan.

Flera möten har hållits där bakgrund och status i planeringen för tunnelbana till Älvsjö och den föreslagna arbetstunnelplaceringen för station Fridhemsplan presenterades. Vald placering innebär i stort att hela fastigheten Gångaren 7 tas i anspråk för etableringsområde. Diskussion med St1 om vad som kommer krävas för en lokalisering på fastigheten har förts.

2.3.7 Svenska bostäder

Svenska bostäder är tomträttshavare till Ätten 5 i Östberga som avser att utveckla denna med bland annat nya bostäder. Inom samma fastighet planerar Regionen bygga station Östbergahöjden. Samordningsmöten har genomförts. På dessa möten har bland annat gränssnittet mellan Regionen och Svenska bostäder samt utformning och genomförande av respektive projekt diskuterats.

2.4 Bostadsrättsföreningar

Syftet med Regionens möten med bostadsrättsföreningar har varit att informera om projektets framdrift, eventuell omgivningspåverkan, ta del av synpunkter och information från föreningarna och om möjligt ta hänsyn till eventuella krav och önskemål.

2.4.1 Brf Liljeholmsterrassen

Bostadsrättsföreningen är fastighetsägare till Väntehallen 1 i Liljeholmen.

Bakgrunden för tunnelbanan till Älvsjö, övergripande om planprocessen samt preliminära tillfälliga och permanenta markbehov presenterades på ett möte mellan Regionen och föreningen. Omgivningspåverkan och byggskede diskuterades. Utöver mötet har även mailkonversation skett med styrelsen.

2.4.2 Brf Grycken

Bostadsrättsföreningen är tomträttshavare till Grycken 4 i Årstaberget.

Regionen träffade brf:en i slutet på 2023 när planen var att det skulle byggas ett vertikalschakt på föreningens fastighet. Bakgrund för tunnelbanan till Älvsjö, övergripande om planprocessen samt preliminära tillfälliga och permanenta markbehov såsom de framgår av samrådsmaterialet, presenterades. De arbetsmoment som var planerade att utföras på och i närheten av Brf Gryckens fastighet presenterades också. Inga fler separata möten har hållits främst då Gul linje förändrats och ingen schakt krävs på brf:ens fastighet.

2.4.3 Brf Iskristallen

Bostadsrättsföreningen är tomträttshavare till Iskristallen 1 vid Lindhagensrondellen.

Möte med brf:en genomfördes efter att Regionen beslutade att gå vidare med alternativ Lindhagensplan gällande placering av arbetstunnel Fridhemsplan. Omgivningspåverkan och byggskede diskuterades.

Efter önskemål från styrelsen i bostadsrättsföreningen har Regionen även haft möte med förskolan som är föreningens hyresgäst. (se avsnitt 2.5)

2.4.4 Brf Spinnsidan

Bostadsrättsföreningen är fastighetsägare till Spinnsidan 1 i Östberga.

Möte genomfördes inför val av placering av biljetthall för station Östbergahöjden där bakgrund för tunnelbanan till Älvsjö, tidplan och lokaliseringsalternativ presenterades. Även omgivningspåverkan och byggskede diskuterades. Inga fler separata möten har hållits främst då vald lokalisering av biljetthall inte påverkar fastigheten.

2.4.5 Brf Svärdssidan

Bostadsrättsföreningen är tomträttshavare till Svärdssidan 3 i Östberga.

Möte genomfördes inför val av placering av biljetthall för station Östbergahöjden där bakgrund för tunnelbanan till Älvsjö, tidplan och lokaliseringsalternativ presenterades. Även omgivningspåverkan och byggskede diskuterades. Inga fler separata möten har hållits främst då vald lokalisering av biljetthall inte påverkar fastigheten.

2.4.6 Brf Våmbsjön, Brf Staertesjoen, Brf Hallaren, Brf Värmel

Bostadsrättsföreningarna är tomträttshavare till fastigheterna Våmbsjön 1, Immeln 1, Hallaren 1 och Värmeln 2 i Årstaberget.

Gemensamt möte med de fyra föreningarna genomfördes med fokus på omgivningspåverkan och främst eventuell grundvattenspåverkan och risk för sättningar. Även tillståndsprinciper, samrådsprocessen samt bakgrund och syfte för utbyggnaden av tunnelbanan till Älvsjö presenterades på mötet.

2.5 Skolor och övriga verksamheter

2.5.1 Älvsjö AIK

Älvsjö AIK ansvarar för idrottsverksamheten på Älvsjö IP. En grusplan planeras tas i anspråk för etableringsyta för arbetstunnel Älvsjö. Ytan har därefter kunnat minskas eftersom depå placeras i Älvsjö industriområde och medför att tunnelbormmaskinen kan starta från denna yta.

Möten har hållits med föreningen där tunnelbaneutbyggnaden, tidplan och lokaliseringsalternativ presenterades. Två uppsökande samråd har genomförts med barn och ungdomar för att informera om tunnelbaneutbyggnaden samt för att få en bild av hur idrottsplatsen används.

2.5.2 Heleneborgs Båtklubb och Långholmens husbilsamping

Heleneborgs båtklubb och Långholmens husbilsamping bedriver verksamhet inom fastigheten Långholmen 1:13. Möte genomfördes inför val av placering av teknikbyggnad på Långholmen där tunnelbaneutbyggnaden, tidplan och lokaliseringsalternativ presenterades. Även omgivningspåverkan och byggskede diskuterades. Efter vald lokalisering har fortsatt dialog hållits med båtklubben och campingen.

Platsbesök tillsammans med båtklubben har genomförts med syftet att öka förståelsen för båtklubbens verksamhet och behov.

2.5.3 Uppsökande samråd

Uppsökande samråd innebär att Regionen aktivt har sökt kontakt med olika grupper eller organisationer med syftet att informera och inhämta information och synpunkter.

Under 2022 och 2023 har uppsökande samråd genomförts med fokus på barns och ungas perspektiv, genom skoldialoger. Dialogerna syftade till att informera om tunnelbaneutbyggnaden samt att samla in information och synpunkter om lokalisering av stationsuppgångar och om olika aspekter, som till exempel trygghet/otrygghet, kopplade både till bygg- och drifttiden.

Följande skolor har deltagit i skoldialogerna:

- Liljeholmen, Stockholms estetiska gymnasium, elevrådet
- Sjöviksskolan i Årstaberget, elever från årskurs 9
- Östbergaskolan, elevrådet årskurs 1–4
- Internationella Engelska skolan i Älvsjö, elever från årskurs 6 samt elevrådet årskurs 4–9
- Kungsholmens grundskola, elevrådet årskurs 4–9

Utöver skoldialoger har följande aktiviteter genomförts. Även dessa hade syftet att informera och samla in synpunkter och information om:

- Digitala intervjuer med trygghetssamordnare på Stadsdelsförvaltningen Hägersten – Älvsjö samt arbetsgruppen för platssamverkan för trygghet i Älvsjö och Liljeholmen
- Besök på Öppna förskolan Liljeholmen
- Besök på seniorträffen Östberga
- Besök på Stockholms stads sommartorg i Liljeholmen och Älvsjö
- Besök på Östberga Fritidsgård
- Diskussion med funktionshinderorganisationer

Uppsökande samråd har även genomförts med vårdverksamheter på Sankt Görans sjukhus och med Stockholms sjukhem. Verksamheterna i fråga ligger i byggnader där det finns risk för höga stomljuds nivåer. Syftet med mötena var att informera om tunnelbaneutbyggnaden samt att inhämta information om vårdverksamheterna.

Tunnelbana mellan Fridhemsplan och Älvsjö är ett samverkansprojekt mellan staten, Stockholm stad och Region Stockholm. Region Stockholm har i uppdrag att planera och bygga den nya tunnelbanelinjen. Linjen är fristående och därför behövs även en ny depå byggas där tågen kan underhållas och ställas upp. Byggtiden beräknas vara cirka nio år.